

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Historie a současnost statutárních měst
Jebavá Lucie

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie JEBAVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Historie a současnost statutárních měst**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Postavení statutárních měst
Vývoj statutárních měst
Orgány obce
Dělení statutárních měst
- Členěná statutární města
- Nečleněná statutární města
Statutární město Hradec Králové
- Základní charakteristika
- Orgány statutárního města
- Hospodaření (rozpočet, závěrečný účet)

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] EXNER, J. Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech. Praha : Libri, 2004. 407 s. ISBN 80-7277-289-9.
- [2] CHARBUSKÝ, M. Řízení měst v historickém vývoji. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2003. 114 s. ISBN 80-7194-394-0.
- [3] PEKOVÁ, J. Hospodaření obcí a rozpočet. Praha : Codex Bohemia, s. r. o., 1997. 289 s. ISBN 80-85963-34-5.
- [4] PROVAZNÍKOVÁ, R. Financování měst, obcí a regionů : teorie a praxe. Praha : Grada Publishing, 2007. 280 s. ISBN 80-247-2097-5.
- [5] Statut komisí místní samosprávy [online]. Hradec Králové : Statutární město HK. Dostupný na WWW: <http://www.hradeckralove.org/cz/Magistrat/mist_sam/_statut_komis.html?sync1>
- [6] Statutární město Hradec Králové [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org>>.
- [7] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona 189/2006 Sb. (s platností od 1. ledna 2008). Sbírka zákonů ČR, 2008.
- [8] Wikipedia, otevřená encyklopedie [online]. Dostupná z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Statut%C3%A1rn%C3%AD_m%C4%9Bsto>.
- [9] Zákon České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupné z WWW: <http://www.mujweb.cz/www/lubomir/predpisy/367_1990.txt>.
- [10] Závěrečný účet statutárního města HK za rok 2008 [online]. Hradec Králové : Statutární město HK. Dostupný na WWW: <<http://www.hradeckralove.org/dld/oe/zu2008/zu2008.pdf>>

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Miloš Charbuský, CSc.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: 29. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Robert Baťa, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 17. července 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 12. 4. 2009

Lucie Jebavá

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu PhDr. Miloši Charbuskému, CSc. za vedení a rady při zpracování bakalářské práce.

Lucie Jebavá

ANOTACE

V této práci se nejprve zabývám vývojem statutárních měst na našem území od 2. poloviny 19. století až do současnosti. Následně se věnuji zákonu o obcích, kde se podrobněji zaměřuji na orgány obce. V poslední části bakalářské práce ukazuji, jak jsou zákonné normativy aplikovány v praxi na příkladu statutárního města Hradec Králové. Cílem je prezentovat správu tohoto města a zdůraznit, jaké jsou výhody a nevýhody centralizovaného systému řízení v Hradci Králové.

KLÍČOVÁ SLOVA

statutární města, zastupitelstvo, rada, Hradec Králové, příjmy, výdaje

TITLE

History and present of statutory towns

ANNOTATION

The thesis firstly deals with development of statutory towns in the area of the Czech state from the second half of the 19th century up to present days. Consequently I pay attention to law of municipalities, where I focus on municipality authorities in detail. In the last part of the bachelor thesis I demonstrate how legal normatives are applied practically on example of statutory town Hradec Králové. The aim is to present administration of this town and to emphasize advantages and disadvantages of centralized system of governing in Hradec Králové.

KEYWORDS

statutory towns, municipal board, municipal council, Hradec Králové, receipts and expenditures

Seznam použitých zkratk

ODS - Občanská demokratická strana

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

VPM - Volba pro město

HDK - Hradecký demokratický klub

KMS - Komise místní samosprávy

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	9
1 Statutární města	11
2 Vývoj statutárních měst	13
2.1 Stadionovo obecní zřízení v letech 1849 - 1859	13
2.2 Obecní samospráva realizovaná v letech 1862/3 - 1918	13
2.3 Řízení obcí v letech 1918 - 1939	14
2.4 Degradace samosprávy za Protektorátu Čechy a Morava (1939 - 1945)	14
2.5 Národní výbory - základní články řízení obcí (1945 - 1990)	15
2.6 Statutární města v období 1945 - 1948	16
2.7 Krajská města s obvodními národními výbory v období 1948 - 1990	16
2.8 Vývoj postavení statutárních měst v letech 1990 - 2003	18
2.9 Statutární města od roku 2004 do současnosti	18
3 Orgány obce	19
3.1 Obecně	19
3.2 Zastupitelstvo	19
3.2.1 Orgány zastupitelstva obce	21
3.3 Rada obce	22
3.3.1 Orgány rady obce	23
3.4 Starosta	23
3.5 Obecní úřad	24
4 Dělení statutárních měst	26
4.1 Členěná statutární města	26
4.2 Nečleněná statutární města	27
5 Statutární město Hradec Králové	29
5.1 Základní charakteristika města	29
5.2 Orgány města	30
5.2.1 Zastupitelstvo města	30
5.2.1.1 Výbory zastupitelstva	30
5.2.2 Rada města	31
5.2.2.1 Komise rady	31
5.2.3 Primátor města Hradec Králové	32
5.2.4 Magistrát města Hradec Králové	32
5.2.5 Komise místní samosprávy	33

5.2.6 Městská policie	36
5.3 Hospodaření města	37
5.3.1 Rozpočet 2008	37
5.3.1.1 Příjmy za rok 2008	38
5.3.1.2 Výdaje za rok 2008.....	38
5.3.1.3 Úvěry, půjčky, zadluženost	39
5.3.2 Rozpočet 2009	39
5.3.2.1 Příjmy za rok 2009	40
5.3.2.2 Výdaje za rok 2009.....	41
5.3.3 Rozpočet 2010	41
Závěr.....	42
Seznam použité literatury	44
Seznam tabulek, obrázků.....	46
Seznam příloh.....	47

Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolila „*Historie a současnost statutárních měst*“. Důvodem, proč jsem se rozhodla tímto tématem zabývat, je skutečnost, že bydlím v Hradci Králové - v jednom ze statutárních měst, a protože jsem již dvakrát absolvovala praxi na Magistrátu města Hradec Králové, kde jsem měla možnost se blíže seznámit s jeho strukturou a činnostmi. Chtěla jsem tak touto prací navázat na absolvovanou praxi, abych si prohloubila znalosti problematiky řízení statutárního města.

Statutární města jsou města, která mají právo si svoji správu organizovat podle základní městské vyhlášky, která se označuje jako statut města. Tato vyhláška může například vymezit městské části nebo městské obvody a může na ně přenést některé své působnosti přenesené státní správy i samostatné působnosti města.

Statutární města jsou upravena a vyjmenována v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Cílem mé práce je popsat správu statutárních měst, poté ukázat řízení na konkrétním příkladu města Hradec Králové a na závěr zmínit, jaké výhody a nevýhody má nečleněné statutární město, ve kterém žiji.

Aplikačním cílem mé práce je seznámit potenciální čtenáře s problematikou statutárních měst, či umožnit, aby si široká veřejnost našeho města mohla udělat všeobecnou představu o řízení a hospodaření města Hradec Králové.

Svou práci jsem rozdělila do pěti kapitol.

V první kapitole charakterizují samotný pojem statutární město, dále vyjmenovávám současná statutární města v České republice. Věnuji se také statutu města.

Druhá kapitola se zabývá historií statutárních měst na našem území. Nejdříve popisují vývoj statutárních měst v Rakousku-Uhersku, dále v Československu, v období Protektorátu Čechy a Morava a na závěr v České republice.

Další část je věnována orgánům obce, které upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Podrobně zde charakterizují každý orgán obce (zastupitelstvo, rada, starosta a obecní úřad) a jeho pravomoci.

Ve čtvrté kapitole jsou rozdělena statutární města na členěná a nečleněná. Zaměřuji se na stručnou charakteristiku a na jejich vyjmenování.

Poslední kapitola prezentuje konkrétní statutární město a tím je Hradec Králové. Zabývám se jeho stručnou charakteristikou, orgány a hospodařením.

V závěru zrekapituluji svoji práci a zhodnotím naplnění mých cílů. Prioritou je zaměřit se na výhody a nevýhody centralizovaného systému řízení města Hradec Králové.

1 Statutární města

Statutární města jsou města se zvláštním postavením. Jak již bylo v úvodu uvedeno, všechna jsou vyjmenována v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. V současnosti je v České republice 23 statutárních měst. Mezi ně patří Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná a Mladá Boleslav. Podle zákona se území statutárních měst může členit na městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy.¹

Statutární město je samostatně spravováno zastupitelstvem města. Dalšími orgány statutárního města jsou rada města, primátor, magistrát a zvláštní orgány města. Městský obvod územně členěného statutárního města je spravován zastupitelstvem městského obvodu. K dalším orgánů patří rada městského obvodu, starosta, úřad městského obvodu a zvláštní orgány městského obvodu. Městská část územně členěného statutárního města je řízena zastupitelstvem městské části. Dalšími orgány jsou rada městské části, starosta, úřad městské části a zvláštní orgány městské části. Orgánem statutárního města, městského obvodu nebo městské části je také komise, jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti.²

Územně členěná statutární města upravují své vnitřní poměry ve věcech správy města statutem, který je vydáván formou obecně závazné vyhlášky obce. Ve statutu stanoví zejména

- a) výčet jednotlivých městských obvodů a městských částí a vymezení jejich území,
- b) pravomoc orgánů města na úseku samostatné a přenesené působnosti,
- c) pravomoc orgánů městských obvodů a městských částí na úseku samostatné a přenesené působnosti,
- d) vzájemnou součinnost mezi orgány města a orgány městských obvodů a městských částí,
- e) zdroje peněžních příjmů městských obvodů a městských částí a druhy výdajů v souvislosti s plněním úkolů v samostatné a přenesené působnosti,
- f) způsob projednání návrhů obecně závazných vyhlášek a nařízení města s městskými obvody a městskými částmi a způsob jejich zveřejňování v městských obvodech a městských částech,
- g) způsob projednání územně plánovací dokumentace města a programu rozvoje města s městskými obvody a městskými částmi,

¹ podle § 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

² podle § 5, odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

h) majetek města, který se svěruje městským obvodům a městským částem, a rozsah oprávnění městských obvodů a městských částí při nakládání s tímto majetkem a při výkonu s tím souvisejících práv,

i) rozsah oprávnění městských obvodů a městských částí zakládat, zřizovat a rušit právnické osoby a organizační složky.³

Orgány statutárních měst vykonávají přenesenou působnost, která je zákonem svěřena pověřeným obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností.⁴

Ve statutárním městě plní funkci místostarosty (místostarostů) náměstek (náměstci) primátora. Ve statutárním městě je zřízena funkce tajemníka magistrátu, který je zaměstnancem města.⁵

³ podle § 130 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

⁴ podle § 139, odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

⁵ podle § 140, odst. 1,2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

2 Vývoj statutárních měst

2.1 Stadionovo obecní zřízení v letech 1849 - 1859

První obecní zřízení v rámci habsburského soustátí bylo vydáno 20. března 1849. Autorem byl ministr vnitra hrabě František Stadion. Zdůrazňoval, že základem svobodného státu je svobodná obec.

V tomto období byla zcela nově zavedena kategorie statutárních měst. Patřila mezi ně závazně zemská hlavní města, a pokud o to požádala také krajská a jiná důležitá města. Rozdíl od ostatních obcí spočíval v tom, že se na ně nevztahovala ustanovení obecního zřízení.⁶

Roku 1850 byla města Praha, Brno, Olomouc a Opava vybavena vlastními zákonnými úpravami – statuty, upravujícími samostatně, vedle prozatímního obecního zřízení, jejich postavení a působnost.⁷

*„Statuty zavedly do právního řádu institut magistrátu jako orgánu vykonávajícího ve statutárních městech agendu okresního úřadu – původně se většinou jednalo o městské rady při výkonu agend přenesené státní správy“.*⁸

2.2 Obecní samospráva realizovaná v letech 1862/3 - 1918⁹

Obecní zřízení přijaté pro Čechy, Moravu a Slezsko na počátku 60. let 19. století vyčleňovalo ze souboru obcí, stejně jako všechna předchozí obecní zřízení, statutární města. V Čechách k nim patřila Praha a Liberec, na Moravě k Brnu a Olomouci přibýlo Znojmo, Uherské Hradiště, Jihlava, Kroměříž, ve Slezsku se jimi stala Opava, Frýdek a Bílsko (dnes na území Polska).

Postavení každého statutárního města bylo upraveno zvláštním zemským zákonem. Statutární města nebyla podřízena obecně platnému obecnímu zřízení. Přesto měla shodné rysy s ostatními obcemi a to hlavně v organizační rovině. S výjimkou Prahy, kde existovaly dva usnášející sbory - městská rada a sbor obecních starších, měla třeba jeden usnášející sbor: tzv. obecní sbor.

⁶ podle CHARBUSKÝ, Miloš. *Řízení měst v historickém vývoji*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2003. s. 48-49

⁷ podle EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. s. 64

⁸ EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. S. 64-65

⁹ podle CHARBUSKÝ, Miloš. *Veřejná správa : správa měst a obcí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2004. s. 41

Na rozdíl od ostatních obcí statutární města disponovala daleko širší působností. Ta v sobě zahrnovala působnost politického úřadu první instance, tedy okresního hejtmantství (dnešního okresního úřadu). Politickou správu v nich v přenesené působnosti vykonávaly obecní orgány, tzv. magistráty. To znamenalo, že statutární města podléhala bezprostředně politickému úřadu až druhé stolice, případně zemského výboru. Nadále platilo, že zvoleného starostu musel potvrdit ve funkci samotný panovník.

2.3 Řízení obcí v letech 1918 - 1939¹⁰

Obecní zřízení realizované po vzniku Československa znalo nadále kategorii statutárních měst. Jejich počet se však výrazně snížil. Po vydání tzv. organizačního zákona roku 1927 byla podrobena obecně platnému obecnímu zřízení Jihlava, Znojmo, Kroměříž, Uherské Hradiště a Frýdek (Bílsko již leželo na území Polska). Povahu statutárního města si ponechala jedině Praha, Liberec, Brno, Olomouc a Opava. Až na Prahu, částečně Brno a Olomouc se statutární města příliš nelišila od ostatních stejně velkých měst.

Praha zaujímal výjimečné postavení od ledna roku 1922, kdy byl pro ni vydán zvláštní zákon o Velké Praze. Na jeho základě se s ní sloučilo 38 sousedních obcí. Později přibýly další obce. Praha se poté členila na obvody, jejich obyvatelé volili místní výbory. Ty mezi sebou volily starostu, jednoho nebo dva jeho náměstky a členy místní rady. Pro celou Prahu se zřizovalo obecní zastupitelstvo. To ze svých členů volilo primátora, jeho tři náměstky a 24 členů městské rady. Pražského primátora potvrzoval ve funkci na návrh vlády prezident republiky, u ostatních statutárních měst potvrzovala starosty v úřadě vláda.

2.4 Degradace samosprávy za Protektorátu Čechy a Morava (1939 - 1945)¹¹

Období postupného zániku samosprávy během 2. světové války nepřineslo nic dobrého pro českou samosprávu, na druhé straně však vzrostl význam některých průmyslových měst, která sice historicky nepatřila do skupiny statutárních měst, přesto jim byla okupační správou věnována zvláštní legislativní pozornost.

S okupací českých zemí a nastolením protektorátu pokračovala likvidace samosprávy razantními kroky. V obcích s německou menšinou a ve statutárních městech byla rozpuštěna

¹⁰ podle CHARBUSKÝ, Miloš. *Veřejná správa : správa měst a obcí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2004. s. 46-47

¹¹ podle EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. s. 68-69

zastupitelstva a nahrazena německými vládními komisaři. Typickým znakem dalších správních reforem byl jejich podzákoný statut – většina úprav byla realizována vládními nařízeními. Roku 1940 byla dána ministerstvu vnitra pravomoc slučovat a oddělovat obce a přenášet působnost okresních úřadů na jiné orgány. V roce 1942 došlo k tzv. zjednodušení územní správy, jejímž důsledkem se obce staly de facto protektorátními správními orgány. Od roku 1944 vykonávali pravomoc obecních orgánů ve všech obcích nad 3000 obyvatel úředníci jmenovaní Zemským úřadem a ve statutárních městech ministerstvem vnitra.

V roce 1941 protektorátní vláda svými nařízeními zřídila nová statutární města Ostravu a Plzeň. Okupační výkonná moc zřejmě reagovala na skutečnost, že průmyslová centra nejvyššího válečného významu měla charakter aglomerací s rozdrobenou místní správou. Aby posílila svůj vliv a kontroly nad těmito městy, administrativně spojila řadu obcí do jednoho městského celku se zvláštním statutem.

2.5 Národní výbory - základní články řízení obcí (1945 - 1990)¹²

Dekretem prezidenta republiky, vydaným v exilu roku 1944, se zřídily národní výbory jako prozatímní zastupitelské orgány veřejné správy, ve všech jejích oborech, na úrovni místní, okresní a zemské. Definitivní platnost ustanovení národních výborů byla potvrzena ústavou z roku 1948. Cílem národních výborů bylo zajišťovat bezpečnost v obcích a vytvářet předpoklady k obnovení chodu národního hospodářství.

Centralistický stát počátkem 50. let řídil prostřednictvím národních výborů nejen veškeré správní, ale i hospodářské aktivity v zemi. V letech 1953 – 1954 bylo postavení národních výborů změněno v ústavě - byly konstituovány jako orgány státní moci a jejich správní funkce byla založena v podřízenosti vládě.

Tzv. socialistická ústava z roku 1960 navázala na úpravu z roku 1954 a koncipovala národní výbory jako vertikálně řízené orgány státní moci a správy v krajích, okresech a obcích. V polovině 60. let byl zpracován a přijat nový zákon o národních výborech, který připustil pojem „samostatné působnosti“ národních výborů v místních záležitostech a umožnil projednávat otázky života v obci s občany, přičemž národní výbor zde podléhal pouze závazným právním předpisům, nikoli směrnícím nadřízených orgánů.

¹² podle EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. s. 70-73

2.6 Statutární města v období 1945 - 1948¹³

Zvláštní postavení statutárních měst bylo potvrzeno prezidentským dekretem v roce 1945, jejich výčet se oproti stavu před 2. světovou válkou rozšířil: byly potvrzeny statuty měst Praha, Liberec, Plzeň, Brno, Olomouc, Opava a Ostrava. Od roku 1946 byl uveden v platnost prozatímní organizační řád statutárních měst Plzeň, Liberec, Brno, Ostrava, Olomouc a Opava. Tento řád ustanovil ve statutárních městech ústřední národní výbory a těmi byly ustanoveny obvodní rady, které měly být nepřímo voleny členy ústředních národních výborů.

Pro další vývoj bylo rozhodující zrušení zemského uspořádání a jeho nahrazení krajským uspořádáním. V českých zemích vzniklo v roce 1949 vedle hlavního města Prahy 13 krajů – Pražský (nezahrnující hlavní město Prahu), Budějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Hradecký, Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Olomoucký, Gottwaldovský a Ostravský. Institut statutárních měst i ústředních národních výborů touto úpravou zaniká.

Postavení hlavního města Prahy bylo upraveno zvláštním zákonem. Na jeho základě měl Národní výbor hlavního města Prahy pravomoci krajského národního výboru a obvodní národní výbory okresního národního výboru.

2.7 Krajská města s obvodními národními výbory v období 1948 - 1990¹⁴

Dočasné organizační řády národních výborů z roku 1946 v bývalých statutárních městech s možností ustavit obvodní rady přetrvaly z právního hlediska až do roku 1954. V zákonné úpravě existovaly samostatné orgány pro správu vnitřních obvodů, doposud existujících pouze z titulu ministerské vyhlášky, která byla potvrzena v roce 1954 novým zákonem o národních výborech. Zde bylo stanoveno, že krajský národní výbor může vytvořit obvodní národní výbory v sídelních městech jednotlivých krajů.

Vládní nařízení stanovilo podrobnosti působností obvodních národních výborů ještě v roce 1954, stejně tak i vymezení územních obvodů působnosti pro jednotlivá města – zde zároveň došlo u měst České Budějovice, Gottwaldov, Hradec Králové, Jihlava, Liberec a Pardubice k administrativnímu připojení některých okolních obcí.

¹³ podle EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. s. 73-74

¹⁴ podle tamtéž s. 78-81

V roce 1960 došlo k významným změnám v postavení některých měst. Byl přijat nový samostatný zákon o územním členění státu. Dosavadní soustava 13 krajů byla zredukována na samostatnou Prahu a 7 nově vymezených krajů se sídly v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Nová právní úprava národních výborů nemohla degradovat městské národní výbory v bývalých krajských městech a posunula proto význam městských národních výborů, které definuje jako orgány nově působící v krajských a okresních městech a nepovinně i v dalších velkých městech určených krajským národním výborem.

Koncem šedesátých let se celkové společensko-politické uvolnění, ústavní změny vedoucí k vytvoření federálního uspořádání a debaty o míře samosprávy národních výborů promítly do právní situace územně členěných krajských měst. V letech 1968 – 1969 byly přijaty speciální zákony přibližující postavení města Brna, Opavy a Plzně. Města byla institucionalizována jako samostatné územní jednotky a jejich národní výbory se podřídily přímo vládě. Zákony členily města na obvody a rozhodování o jejich vzniku a rušení bylo (na rozdíl od Prahy) ponecháno národním výborům příslušného města. Obvodní národní výbory byly pověřeny působností místních a okresních národních výborů. Funkci předsedy v nich vykonávali primátoři. Národní výbory těchto měst měly přijmout své statuty, kterými by stanovily městské obvody a podrobně uspořádaly jejich působnosti. Koncepte uvedených zákonů však nepřežila tzv. normalizaci počátkem 70. let. V roce 1971 bylo ukončeno přímé řízení národních výborů všech tří měst vládou, která je podřídila krajským národním výborům. Následně pak novela zákona o národních výborech zákony zrušila a začlenila institucionálně Brno, Ostravu a Plzeň.

V roce 1986 byl výčet územně členěných měst s národními výbory rozšířen zákonným opatřením České národní rady o Ústí nad Labem a ústecký městský národní výbor zřídil městské obvody. V Ústí nad Labem byla zákonem výslovně vyloučena možnost působení místních národních výborů pro okolní obce v rámci okresu Ústí nad Labem. Tato zvláštnost byla podmíněna nestandardní demografickou strukturou tohoto okresu, který co do počtu obyvatel byl tvořen 85 % obyvateli krajského města a podíl ostatních obcí byl zanedbatelný, takže nebylo reálné zřizovat pro ně samostatný „venkovský okres“.

Popsané právní postavení územně členěných krajských měst lze hodnotit jako relativně blízké samostatné působnosti obcí, jak ji chápeme v současném právním řádu. Měštům však chyběla vlastní právní subjektivita, korporační statut a jejich orgány působily jako orgány státní moci v přísné vertikální podřízenosti.

2.8 Vývoj postavení statutárních měst v letech 1990 - 2003¹⁵

V roce 1990 byl přijat zákon, který obsahoval výčet 13 statutárních měst (České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Brno, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava, Havířov) s právem rozčlenit se na městské obvody či městské části. Ve všech těchto městech měl působit okresní úřad. Zatímco v ostatních okresních městech byly na okresní úřady transformovány bez velkých organizačních problémů bývalé okresní národní výbory, ve městech Brno, Ostrava, Plzeň a Ústí nad Labem byly okresní úřady nově konstituovány a místo přenášení správních agend na města, své agendy v právním smyslu přebíraly od úřadů měst, a vzápětí jim je formálně předávaly zpátky. Jednu z podstatných změn přinesla novela zákona o okresních úřadech, kterou byly ve městech Brno, Ostrava a Plzeň zrušeny k 30. 6. 1992 sotva ustanovené okresní úřady a jejich agendu převzaly zpět do své přenesené působnosti přímo města resp. jejich úřady, které byly novelou zákona o obcích nově označeny jako magistráty.

Nové obecní zřízení z roku 2000 rozšířilo výčet statutárních měst o Kladno, Jihlavu i Most a novela účinná od roku 2003 k nim přidala Teplice, Karvinou a Mladou Boleslav. Od roku 2003, kdy zanikly okresní úřady, se stala města Brno, Ostrava a Plzeň spolu s ostatními statutárními městy součástí soustavy měst s rozšířenou působností.

2.9 Statutární města od roku 2004 do současnosti

Mezi nejnovější statutární města můžeme zařadit Děčín, Přerov, Chomutov, Frýdek-Místek, a to na základě zákona č. 234/2006 Sb., ze dne 25. dubna 2006, kterým se novelizuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).¹⁶ V současnosti existuje v České republice 23 statutárních měst. Praha je také statutárním městem, avšak formálně se namísto toho označuje jako hlavní město, což je status zahrnující i znaky statutárního města. Postavení hlavního města Prahy je vymezeno v zákoně č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Stanovuje území hlavního města, určuje, co je součástí jeho samostatné i přenesené působnosti, vyjmenovává orgány hlavního města a městských částí, vymezuje, kdo je občanem města Prahy.

¹⁵ podle EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. s. 159-162

¹⁶ podle Vašíčková, J. *Komparace statutárních měst*. D20611, 2009

3 Orgány obce

3.1 Obecně

Orgány obce jsou podrobně popsány v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. V tabulce 1 uvádím přehled orgánů jednotlivých typů samospráv.

Tabulka 1 - Orgány jednotlivých typů samospráv¹⁷

Druh samosprávy	Orgány samosprávy
Obec	zastupitelstvo, rada, obecní úřad, starosta
Město	zastupitelstvo, rada, městský úřad, starosta
Statutární město	zastupitelstvo, rada, magistrát, primátor
Hl. město Praha	zastupitelstvo, rada, magistrát hl. města Prahy, primátor
Městský obvod	zastupitelstvo, rada, úřad městského obvodu, starosta
Městská část	zastupitelstvo, rada, úřad městské části, starosta

Obce mohou zřizovat obecní policii jako organizační složku.

3.2 Zastupitelstvo

Zastupitelstvo obce je složeno z členů zastupitelstva obce. Při stanovení počtu členů zastupitelstva obce přihlédne zejména k počtu obyvatel a velikosti územního obvodu. Počet členů stanoví tak, aby zastupitelstvo obce mělo v obci, městysu, městě, městském obvodu, městské části:

¹⁷ podle CHARBUSKÝ, Miloš. *Veřejná správa : správa měst a obcí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2004. s. 68

Tabulka 2 - Počet členů zastupitelstva podle počtu obyvatel¹⁸

Počet obyvatel	Počet členů zastupitelstva
do 500	5 - 15
nad 500 do 3 000	7 - 15
nad 3 000 do 10 000	11 - 25
nad 10 000 do 50 000	15 - 25
nad 50 000 do 150 000	25 - 45
nad 150 000	35 - 55

Mandát člena zastupitelstva obce vzniká zvolením; ke zvolení dojde ukončením hlasování. Funkce člena zastupitelstva obce je veřejnou funkcí. Člen zastupitelstva obce skládá na začátku prvního zasedání zastupitelstva obce slib a vykonává svůj mandát osobně v souladu se svým slibem.¹⁹

Člen zastupitelstva obce má při výkonu své funkce právo:

- a) předkládat zastupitelstvu obce, radě, výborům a komisím návrhy na projednání,
- b) vznášet dotazy, připomínky a podněty na radu obce a její jednotlivé členy a na předsedy výborů,
- c) požadovat od zaměstnanců obce zařazených do obecního úřadu, informace ve věcech, které souvisejí s výkonem jeho funkce.²⁰

Člen zastupitelstva obce je povinen účastnit se zasedání zastupitelstva obce, popřípadě zasedání jiných orgánů obce, je-li jejich členem, plnit úkoly, které mu tyto orgány uloží, hájit zájmy občanů obce a jednat a vystupovat tak, aby nebyla ohrožena vážnost jeho funkce.²¹

Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti.²²

¹⁸ podle § 68, odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ podle § 69 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁰ podle § 82 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²¹ podle § 83, odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²² záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zákon

Zastupitelstvu obce je např. vyhrazeno:²³

- a) schvalovat program rozvoje obce,
- b) schvalovat rozpočet obce a závěrečný účet obce,
- c) zřizovat trvalé a dočasné peněžní fondy obce,
- d) zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce, schvalovat jejich zřizovací listiny,
- e) rozhodovat o založení nebo rušení právnických osob, schvalovat jejich zakladatelské listiny, společenské smlouvy, zakládací smlouvy a stanovy a rozhodovat o účasti v již založených právnických osobách,
- f) vydávat obecně závazné vyhlášky obce,
- g) zřizovat a zrušovat obecní policii,
- h) rozhodovat o spolupráci obce s jinými obcemi a o formě této spolupráce.

Zastupitelstvo se schází podle potřeby, nejméně však jedenkrát za 3 měsíce. Zasedání se konají v územním obvodu obce a svolává ho a zpravidla řídí starosta. Zasedání je veřejné. Zastupitelstvo obce je schopno se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina všech jeho členů.²⁴

3.2.1 Orgány zastupitelstva obce

Zastupitelstvo obce může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány výbory. Svá stanoviska a návrhy předkládají výbory zastupitelstvu obce.²⁵

Výbor plní úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo. Ze své činnosti odpovídá výbor zastupitelstvu obce. Počet členů výboru je vždy lichý. Výbor se schází podle potřeby. Usnesení výboru se vyhotovuje písemně a je platné, jestliže s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina všech členů výboru.²⁶

Zastupitelstvo obce zřizuje vždy finanční a kontrolní výbor. Finanční a kontrolní výbory jsou nejméně tříčlenné. Jejich členy nemohou být starosta, místostarosta, tajemník obecního úřadu ani osoby zabezpečující rozpočtové a účetní práce na obecním úřadu.

²³ podle § 84, odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁴ podle § 92 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁵ podle § 117, odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁶ podle § 118 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Finanční výbor:

- a) provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce,
- b) plní další úkoly, jimiž jej pověřilo zastupitelstvo obce.

Kontrolní výbor:

- a) kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, je-li zřízena,
- b) kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem na úseku samostatné působnosti,
- c) plní další kontrolní úkoly, jimiž jej pověřilo zastupitelstvo obce.²⁷

V částech obce může zřídit zastupitelstvo obce osadní nebo místní výbory. Osadní výbor má minimálně 3 členy. Členy osadního výboru jsou občané obce, kteří jsou přihlášení k trvalému pobytu v té části obce, pro kterou je osadní výbor zřízen, a jsou určeni zastupitelstvem. Předsedu osadního výboru zvolí zastupitelstvo obce z řad členů osadního výboru.²⁸

Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů hlásících se k jiné národnosti než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, kteří musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.²⁹

3.3 Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti a ze své činnosti odpovídá zastupitelstvu obce. V přenesené působnosti přísluší radě rozhodovat, jen stanoví-li tak zákon. V obci, kde se rada nevolí, vykonává její pravomoc starosta, pokud nestanoví zákon jinak. Radu obce tvoří starosta, místostarosta (místostarostové) a další členové rady volení z řad členů zastupitelstva obce. Počet členů rady je lichý a činí nejméně 5 a nejvýše 11 členů, ale nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce. Rada se nevolí v obcích, kde má zastupitelstvo méně než 15 členů.³⁰

Rada se schází podle potřeby a schůze jsou neveřejné. Rada si může prizvat dalšího člena zastupitelstva obce a jiné osoby k jednotlivým bodům svého jednání. Rada je schopna

²⁷ podle § 119, odst. 1, 2, 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

²⁸ podle § 120 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

²⁹ podle § 117, odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³⁰ podle § 99 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina všech jejích členů; k platnému usnesení nebo rozhodnutí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.³¹

Radě náleží:

- a) zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, provádět rozpočtová opatření v rozsahu stanoveném zastupitelstvem obce,
- b) vydávat nařízení obce,
- c) zřizovat a zrušovat podle potřeby, komise rady obce, jmenovat a odvolávat z funkce jejich předsedy a členy,
- d) kontrolovat plnění úkolů obecním úřadem a komisemi v oblasti samostatné působnosti obce,
- e) projednávat a řešit návrhy, připomínky a podněty předložené jí členy zastupitelstva obce nebo komisemi rady obce,
- f) přezkoumávat na základě podnětů opatření přijatá obecním úřadem v samostatné působnosti a komisemi.³²

3.3.1 Orgány rady obce

Rada může zřídit jako své iniciativní a poradní orgány komise. Svá stanoviska a náměty předkládají komise radě obce. Komise je výkonným orgánem, jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti. Usnáší se většinou hlasů všech svých členů. Komise je ze své činnosti odpovědna radě obce. Ve věcech přenesené působnosti na svěřeném úseku odpovídá starostovi.³³

3.4 Starosta

Starosta zastupuje obec navenek. Starostu a místostarostu (místostarosty) volí do funkcí ze svých členů zastupitelstvo obce. Starosta a místostarosta musí být občanem České republiky. Za výkon své funkce odpovídají zastupitelstvu.³⁴

Starosta vykonává řadu činností, mezi které například patří:³⁵

- a) odpovídá za včasné objednání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok,

³¹ podle § 101 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³² podle § 102, odst. 1, 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³³ podle § 122 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³⁴ podle § 103, odst. 1,2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³⁵ podle § 103, odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

- b) plní úkoly zaměstnavatele podle zvláštních předpisů, uzavírá a ukončuje pracovní poměr se zaměstnanci obce a stanoví jim plat podle zvláštních předpisů, pokud není v obci tajemník obecního úřadu,
- c) zabezpečuje výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu,
- d) rozhoduje o záležitostech samostatné působnosti obce svěřených mu radou obce,
- e) odpovídá za informování veřejnosti o činnosti obce.

Starosta svolává a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva obce a rady obce, podepisuje spolu s ověřovatelem zápis z jednání zastupitelstva obce a zápis z jednání rady. Starostu zastupuje místostarosta, spolu s místostarostou podepisuje právní předpisy obce.³⁶

3.5 Obecní úřad

Obecní úřad je tvořen starostou, místostarostou (místostarosty), tajemníkem obecního úřadu, pokud je tato funkce zřízena, a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu. V čele úřadu stojí starosta. Rada obce může zřídit pro jednotlivé úseky obecního úřadu odbory a oddělení, v nichž jsou začleněni zaměstnanci obce.³⁷

Obecní úřad³⁸

a) v oblasti samostatné působnosti:

1. plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce nebo rada obce,
2. pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti,
3. rozhoduje v případech stanovených tímto nebo zvláštním zákonem.

b) vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu obce.

V obcích s pověřeným obecním úřadem a v obcích s rozšířenou působností se zřizuje funkce tajemníka obecního úřadu, který je zaměstnancem obce. Ostatní obce mohou tuto funkci zřídit. Tajemník je odpovědný za plnění úkolů obecního úřadu v samostatné i přenesené působnosti starostovi. Účastní se zasedání zastupitelstva obce a schůzí rady obce

³⁶ podle § 104 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³⁷ podle § 109, odst. 1, 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

³⁸ podle § 109, odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

s poradním hlasem. Tajemník nesmí vykonávat funkce v politických stranách a v politických hnutích. Není-li v obci zřízena funkce tajemníka obecního úřadu, plní jeho úkoly starosta.³⁹

³⁹ podle § 110 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších

4 Dělení statutárních měst

4.1 Členěná statutární města

V jejich rámci jsou vytvořeny městské obvody nebo městské části, které mají vlastní orgány, ale nedisponují vlastní právní subjektivitou. Obě označení jsou z hlediska zákona rovnocenná, zastupitelstvo statutárního města může zvolit kterékoliv z nich. Městský obvod nebo městská část jsou organizační jednotkou města. Orgány se podílejí na výkonu působnosti města a vykonávají přenesenou působnost státní správy.

Do určité míry jsou městské části a městské obvody obdobou obcí, mohou mít také vlastní symboly (znak, vlajka) a mají též podobné správní orgány, kterými jsou úřad, zastupitelstvo, rada a starosta. Jejich kompetence a rozsah samosprávy jsou však menší a určuje je městská vyhláška s názvem statut města. Rovněž vznik a zánik těchto samosprávných jednotek je plně v kompetenci zastupitelstva statutárního města.

Na rozdíl od obcí může území městské části či obvodu zahrnovat i necelé části jednoho nebo více katastrálních území.

System členěných statutárních měst přibližuje výkon správy co nejbližší k občanovi, řeší problémy na nejnižší úrovni, tedy tam, kde vznikají. Tento systém není příliš přehledný, občané si musí zjišťovat, která věc spadá do kompetence magistrátu a která do úřadu městského obvodu či městské části. Z finančního hlediska se jedná o nákladnější systém řízení spojený s vysokým počtem úředníků a budov.

Tabulka 3 uvádí výčet členěných statutárních měst.

Tabulka 3 - Přehled současných členěných statutárních měst⁴⁰

Členěná statutární města	Brno
	Liberec
	Pardubice
	Plzeň
	Opava
	Ostrava
	Ústí nad Labem

⁴⁰ *Statnisprava.cz* [online]. c2000-2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/>>.

Brno je od roku 1990 rozděleno na 29 městských částí. Mnohá katastrální území jsou rozdělena mezi více městských částí.

Liberec má městský obvod Vratislavice nad Nisou, zbytek města podléhá přímo orgánům města.

Pardubice jsou rozděleny do 8 městských obvodů číslovaných římskými čísly (Pardubice I až Pardubice VIII).

Plzeň je rozdělena do 10 městských obvodů označených arabským číslem, část názvů je ještě doplněna názvem za spojovníkem (např. Plzeň 7 - Radčice), tři obvody tento doplněk nemají (např. Plzeň 1).

Opava má osm městských částí, které nepokrývají celé území města.

Ostrava se člení na 23 městských obvodů (v letech 1990-1994 jich bylo 22). Obvody respektují katastrální členění.

Ústí nad Labem je rozděleno do 4 městských obvodů.⁴¹

Jak již bylo zmíněno v první kapitole, Praha je také statutárním městem, ale oficiálně se označuje jako hlavní město, což je status zahrnující i znaky statutárního města. Postavení hlavního města Prahy je upraveno v zákoně č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Praha je rozdělena na 57 městských částí, z nich 22 s většími pravomocemi přenesené působnosti je pojmenováno po vzoru obvodů (Praha 1 až Praha 22), ostatní jsou pojmenovány podle místních částí, v nichž sídlí úřad (například Praha - Petrovice). Mnohá katastrální území, zejména v centrální oblasti města, jsou rozdělena do více městských částí.

4.2 Nečleněná statutární města

Tato města nevyužila možnosti dané zákonem rozčlenit svá území na městské obvody nebo městské části. Řízení v těchto městech je založeno na centralizovaném způsobu, to znamená, že města jsou řízena pouze jednou úrovní správních orgánů. Orgány města vykonávají přenesenou a samostatnou působnost, která jim byla dána zákonem o obcích a dalšími navazujícími právními předpisy.

⁴¹ *Statnisprava.cz* [online]. c2000-2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/>>.

Výhodou centralizovaného systému řízení je především jednotnost výkonu veřejné správy a její ucelenost, shodné přístupy k řešení stejných otázek v rámci celého města. Odpadají zde problémy v komunikaci mezi orgány města a orgány městských obvodů. Další důležitou výhodou je menší finanční náročnost, která je spojena s nižším počtem úředníků, menším počtem budov a s tím souvisejícími náklady. Mezi další výhody spatřují přehlednost pro občany, snadnější kontrolu výkonu veřejné správy a toků finančních prostředků z rozpočtu.

Hlavní nevýhodou centralizovaného řízení je určité vzdálení výkonu veřejné správy od občanů, a to především v oblasti samostatné působnosti, která by měla co nejvíce odrážet potřeby určitého území.

V tabulce 4 jsou vyjmenována nečleněná statutární města.

Tabulka 4 - Přehled současných nečleněných statutárních měst⁴²

Nečleněná statutární města	České Budějovice
	Děčín
	Frýdek-Místek
	Havířov
	Hradec Králové
	Chomutov
	Jihlava
	Karlovy Vary
	Karviná
	Kladno
	Mladá Boleslav
	Most
	Olomouc
	Přerov
	Teplice
Zlín	

⁴² *Statnisprava.cz* [online]. c2000-2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/>>.

5 Statutární město Hradec Králové

5.1 Základní charakteristika města⁴³

Hradec Králové je statutární město na východě Čech a metropole Královéhradeckého kraje, ležící na soutoku Labe s Orlicí. K 1. 1. 2009 žilo v Hradci Králové 94 497 obyvatel. Město leží v nadmořské výšce 235 metrů. Jeho rozloha činí téměř 105,60 km². Pro své vhodné vlastnosti bylo území Hradce osídleno již v prehistorických dobách. První dochovaná zmínka o městě pochází z roku 1225. Ve středověku byl Hradec Králové věnným městem českých královen, zalíbení v něm našly především Eliška Rejčka a Eliška Pomořanská. Od 14. století se stalo město s kompaktním renesančním historickým jádrem přirozeným, vojensky a politicky vlivným centrem regionu s vysokou úrovní vzdělanosti a kultury. Historické centrum města skrývá jedinečné panorama, kde se na malé ploše Velkého náměstí setkávají hned tři stavební slohy: Gotická katedrála svatého Ducha, renesanční zvonice zvaná Bílá věž a barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Město je proslulé moderní výstavbou, a dokonce mu bylo přisouzeno označení Salon republiky. Hradec Králové je dopravním uzlem, sídlem mnoha úřadů, státních institucí, bank a průmyslových podniků. Je také městem univerzitním. Město je charakteristické tím, že nemá výrazně průmyslové zóny. Paleta klasických průmyslových oborů je zastoupena převážně středními a menšími podniky.

V současné době má Hradec Králové osm partnerských měst, německý Giessen, francouzské Méty, holandský Arnhem, slovenskou Banskou Bystricu, chorvatskou Kaštelu, italskou Alessandrii a polská města Walbrzych a Wrocław.

Hradec Králové je okresním městem a také obcí s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem. Okres Hradec Králové se skládá ze 104 obcí, obvod obce s rozšířenou působností z 81 obcí.

Město Hradec Králové patří mezi nečleněná statutární města, je tedy řízeno pouze jednou úrovní správních orgánů. Nevyužilo možnosti dané příslušným zákonem a nerozčlenilo své území na obvody nebo části a to především z důvodu problematictějšího

⁴³ *Statutární město Hradec Králové* [online]. 2009 [cit. 2010-03-27]. Základní informace o městě. Dostupné z WWW: <<http://www.hrdeckralove.org/hradec-kralove/o-meste>>.

řízení a vyšší ekonomické náročnosti. Rada města však na základě zákona o obcích zřídila 24 komisí místní samosprávy, které tvoří určitou vazbu mezi občany a městem.

5.2 Orgány města

5.2.1 Zastupitelstvo města

Zastupitelstvo je nejvyšším orgánem města. Vykonává zákonem o obcích svěřené nejdůležitější pravomoci v oblasti samostatné působnosti obce. Zasedání zastupitelstva města jsou veřejná. Zastupitelstvo se schází podle potřeby, nejméně jedenkrát za tři měsíce, zpravidla však každé poslední úterý v měsíci od 13.00 hodin. Zastupitelstvo se může usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina jeho členů, přičemž k platnosti usnesení je třeba souhlasu rovněž nadpoloviční většiny všech jeho členů. Průběh jednání se řídí jednacím řádem.

Zastupitelé města Hradec Králové byli zvoleni v listopadových komunálních volbách v roce 2006 v počtu 37 členů v tomto složení:

- 19 zastupitelů za ODS,
- 7 zastupitelů za ČSSD,
- 5 zastupitelů za KSČM,
- 3 zastupitelé za VPM,
- 3 zastupitelé za HDK.

5.2.1.1 Výbory zastupitelstva

Výbory zastupitelstva města jsou iniciativní a kontrolní orgány. Svá stanoviska a návrhy předkládají zastupitelstvu. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva města. Výbory plní úkoly, kterými je pověřuje zastupitelstvo, a ze své činnosti mu také odpovídají. Počet členů výborů je vždy lichý. Schází se dle potřeby. Usnesení je platné, jestliže s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina všech členů výboru. Zastupitelstvo města Hradec Králové má zřízen finanční výbor, kontrolní výbor a výbor pro územní plánování. Finanční výbor provádí kontrolu hospodaření s majetkem a prostředky města. Kontrolní výbor dohlíží na plnění usnesení zastupitelstva a rady města, dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem na úseku samostatné působnosti. Současně plní další kontrolní úkoly, jimiž je zastupitelstvo města pověřilo. Výbor pro územní plánování a rozvoj města zajišťuje úkoly týkající se zejména územního plánování spojeného se strategickým rozvoje města.

5.2.2 Rada města

Rada města Hradec Králové je výkonným orgánem v oblasti samostatné působnosti obce. Byla zvolena zastupitelstvem města na svém ustavujícím zasedání dne 6. 11. 2006 v počtu 11 členů v tomto složení:

- 7 radních za ODS,
- 2 radní za VPM,
- 2 radní za HDK.

Rada je tvořena primátorem, náměstkou primátora a dalšími radními.

Radě nepřísluší rozhodovat v oblasti přenesené působnosti s výjimkou vydávání obecně závazných vyhlášek. Ztratí-li člen zastupitelstva města svůj mandát, přestává být i členem rady města. Rada města se schází podle potřeby, zpravidla dvakrát měsíčně v úterý mezi jednáními zastupitelstva. Schůze jsou neveřejné. Usnáší se většinou hlasů všech svých členů. Při výkonu samostatné působnosti odpovídá rada zastupitelstvu města, při výkonu přenesené působnosti je podřízena krajskému úřadu. Pravomoci rady města jsou vymezeny zákonem o obcích č.128/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

5.2.2.1 Komise rady

Rada města zřizuje komise jako své iniciativní a poradní orgány. Svá stanoviska a náměty předkládají komise radě. Komise se usnáší většinou hlasů všech svých členů a je ze své činnosti odpovědná radě města. Ve věcech výkonu přenesené působnosti na svěřeném úseku je podřízena nadřízenému orgánu.

Ke svým jednáním se komise scházejí podle potřeby. Jednání připravuje, svolává a řídí předseda nebo jím pověřený člen komise.

Rada města má zřízeny tyto komise:

- komise sportovní,
- komise kulturní,
- komise sociálně-zdravotní,
- komise pro životní prostředí,
- komise pro městské památky,
- komise pro městskou informatiku,
- komise pro výchovu a vzdělání,
- komise pro rozvoj bydlení,

- komise prevenci kriminality,
- komise pro rozvoj cestovního ruchu.

5.2.3 Primátor města Hradec Králové

V čele magistrátu města stojí primátor, který zastupuje město navenek, jmenuje a odvolává se souhlasem ředitele krajského úřadu tajemníka magistrátu, řídí a koordinuje činnost svých náměstků.

Současným primátorem je Ing. Otakar Divíšek (ODS), který je v této funkci již druhé volební období. Má celkem 4 náměstky. Jsou to:

- náměstek pro rozvoj města,
- náměstkyně pro správu majetku města a životní prostředí,
- náměstek pro ekonomiku,
- náměstek pro oblast kultury, školství, zdravotnictví a sociální věci.

Kancelář primátora řídí a zajišťuje organizační a administrativní služby primátorovi, jeho náměstkům, tajemnici a dalším představitelům města. Organizačně a administrativně zabezpečuje jednání zastupitelstva, rady, výborů zastupitelstva, komisí rady a komisí místních samospráv. Dále například plní úkoly tiskového mluvčího.

5.2.4 Magistrát města Hradec Králové

Magistrát města je instituce, která poskytuje služby veřejné správy. Zajišťuje agendy svěřené mu státem v rámci tzv. přenesené působnosti (vydávání osobních dokladů, vyplácení sociálních dávek, vydávání stavebních povolení, atd.) a rovněž samosprávné agendy (péče o město, sociální služby, kultura, apod.) v rozsahu, který mu uloží zastupitelstvo nebo rada. Agendy přenesené působnosti zajišťuje navíc i pro převážnou část území bývalého okresu, celkem pro 80 obcí a téměř 150 000 obyvatel tohoto území.

Magistrát má přibližně 420 zaměstnanců. Jak jsem již uvedla, v čele magistrátu stojí primátor. Pod primátora spadají jednotliví náměstci, kteří řídí svůj úsek (úřad). Každý z těchto úřadů se člení na příslušné odbory a pod ně spadají jednotlivá oddělení (viz. příloha 1). Za chod magistrátu zodpovídá vedoucí tohoto úřadu – tajemnice.

Kancelář tajemnice je odborným útvarům pro zabezpečování činnosti patřících do působnosti tajemníka magistrátu města a má dvě oddělení. Právní oddělení zajišťuje zastupování města v soudních jednáních, poskytuje právní pomoc orgánům a odborům

magistrátu města. Personální oddělení odpovídá v rámci magistrátu města za řízení lidských zdrojů, personální politiku a personální a platovou agendu.

Magistrát města je rozmístěn na třech pracovištích. Sídlem většiny odborů je památkově chráněná budova od architekta Josefa Gočára na ulici Československé armády, odbor dopravy sídlí v nedalekých Gayerových kasárnách, odbor živnostenský úřad v ulici Střelecké.

5.2.5 Komise místní samosprávy

Město Hradec Králové se sice nečlení na městské obvody nebo části, ale v místních částech města působí komise místní samosprávy. V podstatě jsou „mluvčími“ obyvatel daných částí.

Komise místní samosprávy zřizuje a ruší rada města Hradec Králové. Komise jsou zřizovány jako iniciativní a poradní orgány v určených místních částech města. Územní obvod jejich působnosti určuje rada města Hradec Králové.

Komise má 5 - 11 členů. Členem se může stát občan Hradce Králové starší 18-ti let s trvalým pobytem v obvodu působnosti příslušné komise nebo vlastník nemovitosti na území, ve kterém komise působí, pokud je plně způsobilý k právním úkonům a nebyl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin. Členy komise jmenuje rada města. Funkční období každého člena komise končí vždy dnem voleb do zastupitelstva města. V čele komise je předseda, předsedu zastupuje místopředseda.⁴⁴

⁴⁴ *Statutární město Hradec Králové* [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Statut KMS. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/434>>.

Na obrázku 1 je znázorněna mapa komisí místní samosprávy.

Obrázek 1 - Mapa komisí místních samospráv⁴⁵

Komise místních samospráv se řídí těmito předpisy:

- jednací řád,
- Statut KMS,
- Pravidla hospodaření KMS.

⁴⁵ Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-03-27]. Mapa - hranice územních obvodů. Dostupné z WWW: < <http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/mapa-komisi> >.

Komise místních samospráv nemají právní subjektivitu. Hospodaří jménem statutárního města Hradce Králové, ke své činnosti mají svěřený potřebný majetek a finanční prostředky, které jsou zahrnuty v rozpočtu města.

Rozpočet jednotlivých KMS tvoří základní příděl 8 tis. Kč, + 3,- Kč na jednoho trvale hlášeného obyvatele místní části daného roku (počet obyvatel jednotlivých částí dle územního členění je stanoven na základě statistických údajů). Tyto finanční prostředky jsou zařazeny do rozpočtové kapitoly kanceláře primátora, která je jejich správcem. Nevyčerpané finanční prostředky se převádějí automaticky do dalších let.

Z prostředků KMS je možno hradit pouze neinvestiční výdaje, a to například na:

- kancelářské potřeby pro činnost KMS,
- drobný dlouhodobý hmotný majetek,
- opravy drobného dlouhodobého hmotného majetku v evidenci KMS,
- poštovné související s činností KMS,
- telefonní poplatky, které souvisí s činností KMS,
- jízdné MHD členům KMS,
- kopírovací služby pro potřeby KMS,
- údržba veřejného prostranství - odvoz odpadu,
- nákup materiálu a služeb při pořádání či spolupořádání různých akcí (např. dětské dny, karnevaly, soutěže, mikulášské besídky atd.),
- pronájem prostor u akcí pořádaných či spolupořádaných KMS,
- pronájem pozemků pro zájmovou činnost ve správním obvodu KMS,
- další výdaje obdobného charakteru.

Komise jsou při výkonu své činnosti oprávněny:

- čerpat na svoji činnost a pro potřeby územního obvodu, ve kterém působí, finanční prostředky,
- účastnit se projednávání územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů a jejich změn a podávat k nim připomínky,
- vyjadřovat se k záměru města prodat, pronajmout či vypůjčit nemovitý majetek v územním obvodu příslušné komise,
- čerpat na svoji činnost a pro potřeby územního obvodu, ve kterém působí, finanční prostředky,
- upozorňovat městskou policii na nedostatky v oblasti veřejného pořádku,

- sledovat stav objektů a pozemků v územním obvodu komise a podávat příslušnému odboru magistrátu návrhy na využití,
- podporovat společenský život v územním obvodu komise,
- spolupracovat při organizaci voleb a sčítání lidu, domů a bytů,
- spolupracovat s odbory magistrátu při informování občanů o jejich povinnostech vyplývajících z obecně závazných vyhlášek města Hradec Králové, zákonných předpisů.⁴⁶

5.2.6 Městská policie

Městská policie Hradec Králové je výkonným orgánem města. Zřizuje ji a ruší zastupitelstvo města obecně závaznou vyhláškou a je přímo podřízena primátorovi města. Městská policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti města. Na základě veřejnoprávní smlouvy může vykonávat svou činnost i mimo území města, v případě Městské policie Hradec Králové se jedná o město Třebechovice, obec Předměřice a Černilov. V Třebechovicích a Předměřicích vykonává městská policie svoji činnost v plném rozsahu, v obci Černilov zajišťují strážníci pouze odchyt zvířat.

Rozsah činností a pravomocí jsou dány zákonem České národní rady č. 553/1991 Sb., ze dne 6. prosince 1991 o obecní policii ve znění pozdějších předpisů.

Městská policie:

- přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku,
- dohlíží na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce,
- podílí se na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích,
- podílí se na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a v rozsahu svých povinností
- podílí se na prevenci kriminality v obci,
- odhaluje přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti obce,
- dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití (odhazování odpadků, ničení veřejné zeleně, poškozování motorových vozidel, neoprávněné zábory veřejného prostranství, apod.),

⁴⁶ Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Pravidla hospodaření KMS. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/433>>.

- odhalují přestupky a trestné činy, za přestupky ukládají v blokovém řízení pokuty nebo věc postupují ke správnímu řízení,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost při mimořádných akcích,
- provádí odchyt zatoulaných psů a nelze-li zjistit majitele, předává je do útulku pro opuštěné psy.⁴⁷

Městská policie Hradec Králové využívá na podporu své činnosti řadu moderních technických prostředků a zařízení, která zefektivňují jak řídicí práci, tak činnost jednotlivých hlídek strážníků v ulicích města. Vedle prostředků výpočetní, záznamové a spojové techniky, byl do trvalého provozu v polovině roku 1999 uveden městský kamerový systém.

5.3 Hospodaření města

Město Hradec Králové sestavuje každý rok rozpočet, podle kterého příslušný rok hospodaří. Rozpočtové hospodaření se řídí příslušnými zákony a to především zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

5.3.1 Rozpočet 2008

Rozpočet města na rok 2008 byl schválen jako deficitní, příjmy měly dosahovat 2,06 mld. Kč, výdaje 2,21 mld. Kč a plánovaný schodek 150 mil. Kč. Po provedených změnách činily příjmy 2,16 mld. Kč, výdaje 2,24 mld. Kč a schodek dosahoval 75 mil. Kč (viz. tabulka 5).

⁴⁷ Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. [online]. 2008 [cit. 2010-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/zakon-553-91-sb-o-obecni-policii>>.

Tabulka 5 - Rozpočet města za rok 2008⁴⁸

	Částka v tis. Kč
Příjmy celkem	2 166 842,2
Daňové příjmy	1 275 070,8
Nedaňové příjmy	253 351,5
Kapitálové příjmy	146 543,9
Přijaté transfery	491 876, 0
Výdaje celkem	2 242 099,1
Běžné výdaje	1 676 781,4
Kapitálové výdaje	565 317,7
Rezerva	0,0
Saldo	-75 256,9

5.3.1.1 Příjmy za rok 2008

Nejobjemnější položkou jsou běžné příjmy daňové, z nichž největší část tvoří daně z příjmů (53 %), dále daň z přidané hodnoty a majetkové daně (38 %) a místní poplatky (5 %).

Z nedaňových příjmů tvoří největší podíl příjmy z pronájmu (68 %) a příjmy z úroků a finančního majetku (16 %).

Další skupinou jsou kapitálové příjmy, kde největší podíl představují příjmy z prodeje nemovitého majetku (93 %).

Dále jsou také významné přijaté transfery. Převládají zde neinvestiční dotace, a to dotace ze státního rozpočtu.

Co se týče financování, tak to v roce 2008 činilo 75,2 mil. Kč.

3.1.2 Výdaje za rok 2008

Největší podíl na běžných výdajích měl odbor správy majetku (539,6 mil. Kč), kdy nejvyšší částky čerpaly Technické služby Hradec Králové, Správa nemovitostí Hradec Králové a Dopravní podnik města Hradec Králové.

⁴⁸ Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města na rok 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/515>>.

Mezi odbory s vysokými výdaji patří odbor sociálních věcí a zdravotnictví (296,9 mil. Kč). Největší položkou jsou dávky sociální pomoci.

Velkou část běžných výdajů čerpal fond na podporu veřejně prospěšných projektů (251,3 mil. Kč). Prostředky se vynakládají především na podporu sportu, kultury a cestovního ruchu.

Další větší výdaje měla kancelář tajemníka (172,5 mil. Kč), kde většinu výdajů tvoří platy zaměstnanců a povinné pojistné.

Nakonec bych ještě zmínila odbor ekonomický (112,9 mil. Kč), kam spadají transfery jiným rozpočtům, obchodování s cennými papíry nebo finanční a pojistné služby.

Pokud jde o kapitálové výdaje, tak ty nejvíce čerpal odbor městských investic. Prostředky vynakládal především na rekonstrukci Velkého náměstí, dále na rekonstrukci sportovního areálu Bavlna a Šimkových sadů

Výdaje na platy zaměstnanců se v roce 2008 pohybovaly kolem 160 mil. Kč.

5.3.1.3 Úvěry, půjčky, zadluženost

V roce 2008 pokračovalo čerpání úvěru Komerční banky v celkové výši 220 mil. Kč na financování výstavby sportovní haly v Třebši a nákupu startovacích bytů. K 31. 12. 2008 bylo vyčerpáno celkem 131 mil. Kč. V závěru roku 2008 zastupitelstvo města rozhodlo o přijetí úvěru od Všeobecné úvěrové banky na financování výstavby letního koupaliště ve výši 435 mil. Kč, lhůta pro čerpání je do konce roku 2010.

5.3.2 Rozpočet 2009

Rozpočet pro rok 2009 byl schválen jako schodkový, příjmy měly činit 2,31 mld. Kč, výdaje 2,44 mld. Kč a schodek 128 mil. Kč. Upravený rozpočet byl následující: příjmy činily 2,10 mld. Kč, výdaje 2,92 mld. Kč a schodek 820 mil. Kč (viz. následující tabulka 6).

Tabulka 6 - Rozpočet města za rok 2009⁴⁹

	Částka v tis. Kč
Příjmy celkem	2 105 617,8
Daňové příjmy	1 185 073,2
Nedaňové příjmy	310 857,6
Kapitálové příjmy	144 299,3
Přijaté transfery	465 387,6
Výdaje celkem	2 926 168,7
Běžné výdaje	1 854 306,9
Kapitálové výdaje	565 317,7
Rezerva	0,0
Saldo	-820 551,0

5.3.2.1 Příjmy za rok 2009

Mezi největší položku patří běžné příjmy daňové, z nichž nejvyšší podíl má daň z příjmů (45 %) a daň z přidané hodnoty a majetkové daně (44 %).

U nedaňových běžných příjmů představují největší část příjmy z pronájmu (55 %) a příjmy z úroků a finančního majetku (11 %).

Další významnou položkou jsou kapitálové příjmy, kde největší podíl mají příjmy z prodeje nemovitého majetku (97 %).

Pokud jde o přijaté transfery, tak zde jednoznačně převládají běžné transfery (95 %), které jsou doplněné o kapitálové transfery.

Do příjmů také patří financování (822, 8 mil. Kč). Zde tvoří velký podíl volné prostředky z minulých let a přijaté úvěry a půjčky.

⁴⁹ Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města za rok 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/514>>.

5.3.2.2 Výdaje za rok 2009

Největší běžné výdaje v roce 2009 měl odbor správy majetku (628,9 mil. Kč), kdy nejvyšší částky čerpaly Technické služby Hradec Králové, Správa nemovitostí Hradec Králové a Dopravní podnik města Hradec Králové.

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví byl odbor s druhými nejvyššími běžnými výdaji (318,4 mil. Kč). Nejvíce finančních prostředků se vynaložilo na dávky sociální pomoci.

Velkou část běžných výdajů čerpal fond na podporu veřejně prospěšných projektů (251,3 mil. Kč).

Největší kapitálové výdaje v roce 2009 měl investiční odbor, který čerpal prostředky na financování sportovní haly v Třebši, terminálu hromadné dopravy a letního koupaliště.

Výdaje na platy zaměstnanců se v roce 2009 pohybovaly kolem 170 mil. Kč.

5.3.3 Rozpočet 2010

Zastupitelstvo města Hradec Králové dne 15. 12. 2009 schválilo rozpočet města na rok 2010. Příjmy by měly v roce 2010 dosáhnout 2,28 mld. Kč, výdaje 2,48 mld. Kč. Rozpočet byl schválen jako deficitní s plánovaným schodek 198,2 mil. Kč (viz. tabulka 7).

Tabulka 7 - Rozpočet města na rok 2010⁵⁰

	Částka v tis. Kč
Příjmy celkem	2 281 592
Daňové příjmy	1 243 800
Nedaňové příjmy	154 204
Kapitálové příjmy	422 500
Přijaté transfery	461 088
Výdaje celkem	2 479 789
Běžné výdaje	1 860 304
Kapitálové výdaje	618 018
Rezerva	1 468
Saldo	-198 196

⁵⁰ Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města na rok 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/513>>.

Závěr

Skupina statutárních měst byla zavedena v roce 1850. V různých obdobích se postavení, správa a počet těchto měst měnil. Obecní zřízení z roku 1990 stanovilo 13 statutárních měst. V roce 2006 došlo zatím k poslednímu zvýšení počtu těchto měst, konečným číslem je 23. Praha je v podstatě podle zvláštního zákona také statutární město, ale formálně se označuje jako hlavní město České republiky.

Cílem mé bakalářské práce bylo nejdříve popsat správu statutárních měst v České republice. Statutární města se od ostatních měst liší tím, že se jejich území může členit na městské obvody či městské části, které si zřizují vlastní orgány samosprávy. Městské obvody či městské části nejsou samostatnými právními osobami, jsou pouze organizačními jednotkami. Územně členěná statutární města si uspořádají vnitřní správu obecně závaznou vyhláškou označující se jako statut města. V současnosti se člení 7 statutárních měst, mezi které patří Brno, Liberec, Pardubice, Plzeň, Opava, Ostrava a Ústí nad Labem. Členění však není povinné. Města jsou samostatně spravována zastupitelstvem. K dalším orgánům patří rada města, primátor, magistrát a zvláštní orgány města.

Dalším cílem této práce bylo zhodnotit výhody a nevýhody nečlenění města Hradec Králové na městské obvody či městské části.

Hradec Králové nevyužilo možnosti rozčlenit své území na městské části či obvody a je tedy řízeno centrálně, jednou úrovní správních orgánů. Rada města si však zřídila v určených místních částech 24 komisí místní samosprávy, které spolupracují s orgány města a upřesňují místní problémy, priority a upozorňují na ně. V podstatě jsou „mluvčími“ obyvatel daných částí. Existenci těchto komisí považuji za dobrou myšlenku, jak se přiblížit občanům a plnit jejich potřeby. Z mediálních zdrojů jsem zjistila a uvádím, že mezi hlavní důvody, proč se město rozhodlo nečlenit na městské obvody či části, patří především vyšší ekonomická náročnost a problematičtější řízení, které je v členěných statutárních městech spojeno s delším a náročnějším projednáváním určitých rozhodnutí, protože sem vstupuje další úroveň orgánů.

Domnívám se, že také jedním z důvodů, proč město Hradec Králové zamítlo nečlenit své území, je jeho historický vývoj. Bylo totiž vždy z územního hlediska bráno jako celek, na rozdíl třeba od Pardubic, které vznikaly připojováním okolních obcí.

Výhodou centralizovaného systému řízení je hlavně jednotnost výkonu veřejné správy a shodné přístupy k řešení stejných otázek v rámci celého města. Velmi důležitým přínosem je menší finanční náročnost, která je spojena s nižším počtem úředníků, menším počtem budov a

s tím souvisejícími náklady. Myslím si, že centralizovaný systém řízení je i mnohem přehlednější pro občany, nevzniká tak zde problém se zjišťováním, jestli potřebnou záležitost vyřizuje magistrát města či úřad městské části nebo obvodu. Dále bych také zmínila snadnější kontrolu výkonu veřejné správy a toků finančních prostředků z rozpočtu.

Další přínos vidím v tom, že město Hradec Králové předešlo určitým konfliktům, které mohou vznikat mezi magistrátem a městskými obvody. Město především chrání celoměstské zájmy kdežto městské obvody zájmy místní. Na tyto konflikty je potřeba pamatovat a je nutné umět najít jejich řešení. Město se také vyvarovalo určitým problémům v komunikaci mezi magistrátem a městským obvodem, či vzájemně mezi obvody.

Jako hlavní nevýhodu centralizovaného řízení spatřuji v určitém vzdálení výkonu veřejné správy od občanů, a to především v oblasti samostatné působnosti, která by měla co nejvíce odpovídat potřebám určitého území. Řešením této nevýhody je v Hradci Králové existence již zmíněných komisí místní samosprávy. Během mého výzkumu jsem měla možnost diskutovat s hradeckými i mimohradeckými občany o problematice vyřizování úředních záležitostí na magistrátu. Shodli jsme se na tom, že pro některé osoby je nepříjemné i finančně nákladné dojíždět za vyřízením těchto záležitostí i desítky kilometrů. Tyto problémy si mohou vyřídit jen během úředních hodin, a proto si občané musí brát například dovolenou. Podle mého názoru, jako nevýhodu centralizovaného systému řízení vidím právě to, že občané si nemohou vyřídit své záležitosti v místě svého bydliště, ale musí se dopravit na magistrát města.

Na základě faktů zjištěných z použité literatury jsem, ale dospěla k závěru, že mi centralizovaný systém řízení přijde vhodnější. Členění na městské obvody či městské části je podle mého názoru dosti finančně nákladné. Myslím si, že tyto prostředky lze využít lépe a účelněji na jiných místech. Domnívám se, že díky existenci další úrovně orgánů dochází k určitému zpomalení efektivní správy města. Jedná se především o zdoluhavý proces při vyřizování některých záležitostí. Jako příklad bych uvedla žádost o finanční prostředky na opravu místní komunikace, kde tento problém nejdříve řeší orgány městského obvodu či části a až poté orgány města.

Na závěr mohu říci, že město Hradec Králové se, podle mého názoru, snaží zachovat jednotnost výkonu veřejné správy, která je z finančního hlediska méně nákladná, a to je právě hlavním smyslem nečlenění statutárních měst.

Seznam použité literatury

EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části : o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha : Libri, 2004. 407 s. ISBN 80-7277-289-9.

CHARBUSKÝ, Miloš. *Řízení měst v historickém vývoji*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2003. 114 s. ISBN 80-7194-394-0.

CHARBUSKÝ, Miloš. *Veřejná správa : správa měst a obcí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2004. 85 s. ISBN 80-7194-690-7.

PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha : Codex Bohemia, s. r. o., 1997. 289 s. ISBN 80-85963-34-5.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů : teorie a praxe*. Praha : Grada Publishing, 2009. 280 s. ISBN 80-247-2097-5.

Internetové zdroje

Portál veřejné správy České republiky [online]. c2003-2010 [cit. 2010-03-27]. Statutární město Hradec Králové. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/696?kam=obec&kod=569810>.

Portál veřejné správy České republiky [online]. c2003-2010 [cit. 2010-03-27]. Kraje a okresy České republiky. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/696?kam=obec&kod=569810>.

Statnisprava.cz [online]. c2000-2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-03-27]. Mapa - hranice územních obvodů. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/mapa-komisi>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Statut KMS. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/434>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Pravidla hospodaření KMS. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/433>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města za rok 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/515>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města za rok 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/514>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Rozpočet města na rok 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/513>>.

Statutární město Hradec Králové [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Závěrečný účet statutárního města HK za rok 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/file/974>>.

Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2007 [cit. 2010-04-09]. Statutární město. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Statut%C3%A1rn%C3%AD_m%C4%9Bsto>.

Zákony

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů [online]. 2007 [cit. 2010-04-09]. Dostupné z WWW: <http://www.municipal.cz/predpisy/128_00.htm>.

Zákon České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů [online]. c2009 [cit. 2010-04-09]. Dostupné z WWW: <http://www.lubenec.cz/obecni_urad/informace_dokumenty/zakon_367-1990.pdf>.

Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. [online]. 2008 [cit. 2010-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/zakon-553-91-sb-o-obecni-policii>>.

Seznam tabulek, obrázků

Tabulka 1 - Orgány jednotlivých typů samospráv

Tabulka 2 - Počet členů zastupitelstva podle počtu obyvatel

Tabulka 3 - Přehled současných členěných statutárních měst

Tabulka 4 - Přehled současných nečleněných statutárních měst

Tabulka 5 - Rozpočet města za rok 2008

Tabulka 6 - Rozpočet města za rok 2009

Tabulka 7 - Rozpočet města na rok 2010

Obrázek 1 - Mapa komisí místních samospráv

Seznam příloh

Příloha 1 - Organizační schéma Magistrátu města Hradec Králové

Přílohy

Příloha 1 - Organizační schéma Magistrátu města Hradec Králové

